

*Бурлука О. В.
м. Харків, Україна*

САМООСВІТА ОСОБИСТОСТІ ЯК ЧИННИК САМОВДОСКОНАЛЕННЯ

У сучасній системі освіти існують протиріччя в співвідношенні структурних елементів, що пов'язані з переважним розвитком її професійної складової. Освіта здійснює провідну функцію підготовки до професійної діяльності, а не включення людини в сферу культури.

Однак, людині важливо не просто підготувати себе до певної професії чи виду праці, передбачити можливості адаптації до ймовірних нововведень, але необхідно постійно спостерігати за змінами професійної діяльності, більш того, розвивати здатність передбачати намічувані модифікації й самому прагнути до перетворень, що відповідають свідомо поставленим цілям самовдосконалення. Саме цьому й сприяє самоосвіта, що розглядається не тільки як підготовка людини до певної сфери, галузі праці й конкретної роботи, але і як умова підйому її загальної культури.

Передумовами самоосвіти є відношення особистості до місця і положення в системі суспільних стосунків, досвід самооцінки і самоконтролю своєї діяльності, поведінки, включеність в творчу діяльність, потреба, здатність і готовність до саморозвитку, самоудосконалення. За визначенням В.А. Лозового: «Самообразованіе, - зто продолжение образования, только по индивидуальной программе в соответствии с запросами, интересами, познавательными потребностями личности, диктуемыми условиями и противоречиями ее жизнедеятельности».[3; с. 15]. Іншими словами визначальним чинником у виборчому відношенні людини до самоосвіти виступають: його життєві цілі, світоглядні орієнтири, моральні, пізнавальні потреби. Л. П. Буєва помічає, що людина може здійснювати вчинки і визначати свій життєвий шлях, не лише коли адаптується до наявних умов, наслідуює їх норми і традиції, але і коли організовує життя згідно з обраними цінностями і

виробленими переконаннями, не лише коли спирається на свій, але і на чужій досвід.[1; с.12].

Активний, творчий початок самоосвітньої діяльності найбільшою мірою проявляється в діяльності щодо розвитку наявних форм культури, відповідних способів відношення до дійсності, пов'язаних з ними установок і норм. Саме у творчій діяльності, на висоті її можливостей розкривається специфіка «феномену людини». Самоосвітня діяльність такого роду не обмежується орієнтацією на наявні програми дій, ким би вони не були задані, природою або соціумом. Вона припускає здатність до постійного перепрограмування і може бути охарактеризована як відкрита система. Люди виступають, при цьому, не просто активними виконавцями заданої програми поведінки. Вони самі намагаються знаходити нові оригінальні рішення і, тому стають творцями не тільки у рамках здійснення готових програм, а творцями принципово нових програм дії, нових соціокультурних парадигм.

Таким чином, самоосвіта особистості - це значима складова особистісного розвитку, збагачення його новим і новітнім змістом, гарантія збереження професіонала і особистості в умовах громадської практики, що динамічно змінюються. Прийоми, методики і в цілому досвід самоосвіти засвоюється і накопичується особистістю в процесі навчання в загальноосвітній школі, розвивається і систематизується в умовах вищої. Самоосвіта особистості - це система оновлення, розширення і поглиблення раніше отриманих знань, а також вдосконалення практичних навичок, умінь їх отримання і осмислення в цілях досягнення високого рівня інформованості, професійної майстерності і загальної культури. Її слід розглядати і як керівництво з боку особистості власною діяльністю, спрямованою на вдосконалення свого освітнього потенціалу, розвиток розумового апарату, і як вищу форму задоволення пізнавальних потреб і інтересів.

Самоосвіта припускає вільний доступ до інформаційних технологій, навчання, індивідуалізоване за часом, темпами, змістом, свободою вибору особистістю відповідної освітньої стратегії і шляхів її реалізації. Соціальну

привабливість самоосвітній діяльності надають гуманізм і демократизм, гнучкість і різноманіття засобів і організаційних форм, що сприяють самоактуалізації і саморозвитку особистості, її творчій самостійності. «Одно из преимуществ самообразования в том, - зазначає Н.В. Гончаренко, - что оно может длиться всю жизнь, даже тогда, когда возраст, здоровье и другие причины не позволяют человеку получать образование при помощи организованных форм обучения. В самообразовании есть тот беспокойный самопоиск, самостроительство, которые свидетельствуют об остром самоосознании себя, своей сущности, о стремлении к усовершенствованию» [2; с.24].

Самоосвіта ідентифікується з широким спектром різних видів діяльності, таких як читання літератури, відвідування театру, малювання, музична творчість, навчальна діяльність, взаємовідносини з близькими людьми, перегляд телепередач, спілкування, робота, що поєднується з навчанням і так далі. Цей факт говорить про те, що самоосвіта явище неоднорідне, що виступає і у вигляді самостійної автономної діяльності, і в якості фонового супроводу інших видів діяльності. Вододілом цих різних видів самоосвіти є рівень мотивації і міра усвідомленості мотивів дії і поведінки. Самоосвіта, що виступає як фоновий, супутній іншим вид пізнавально-комунікативної активності, лише в незначному ступені піддається саморефлексії і стратегічно майже ніколи не вибудовується суб'єктом раціонально.

Текст як об'єкт і результат самоосвіти виступає в різноманітті зв'язків і позицій, ціннісного навантаження, світоглядних характеристик. Естетична інформація, яку несе в собі колір, лінія, форма в живописі, скульптурі, архітектурі, також як нота, ритм, гармонія, мелодія в музиці - це «мова текстів», за допомогою яких формуються